

ДОПОВІДЬ ГОЛОВИ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ О. П. ГІНЗБУРГ

“Підсумки роботи Державної архівної служби України, архівних установ та установ СФД у 2012 році та їх завдання на 2013 рік”

Шановні члени колегії та учасники засідання!

У сучасному світі гуманітарна політика відіграє визначальну роль у забезпеченні сталого розвитку суспільства та держави. За відсутності механізмів та інститутів, орієнтованих на закріплення національної злагоди, загальноукраїнської ідентичності, практично неможливо забезпечити політичну стабільність, дієве функціонування правової системи, демократичний поступ, економічне процвітання в Україні.

Гуманітарна складова державної політики є відповідальною за формування духовного простору людини, безпосередньо формує ідеї, що наповнюють інформаційний, освітній, культурний горизонти суспільного буття та здатні згуртувати націю.

На порядку денному перед усіма гілками державної влади та відповідними інституціями стоїть надважливе завдання – розбудова консолідованого українського суспільства. Поза сумнівом, саме гуманітарна політика має займати ключову позицію у побудові об'єднаного суспільства в Україні.

Осторонь цих процесів не залишаються й архіви, які поступово набувають виразніших ознак соціальних та наукових структурних центрів. Архівні ресурси України є невід'ємним елементом соціального та наукового розвитку на регіональному, національному та міжнародному рівнях, який сприяє інтеграції української культури у світовий комунікаційний простір.

Архіви як складова частина суспільства не можуть бути поза суспільством, не можуть бути поза межами суспільно-політичних і соціально-економічних процесів, які відбуваються в країні. Реформування органів управління, місцевих органів влади, законодавчі новації щодо надання послуг населенню, про доступ до інформації – всі ці зміни безпосередньо впливають на діяльність архівних установ та установ СФД.

Протягом 2012 року тривало **реформування органів виконавчої влади** різних рівнів. Процес ліквідації та реорганізації центральних та місцевих органів виконавчої влади у 2012 році спричинив збільшення показників з приймання документів з особового складу до державних архівів, архівних відділів міських рад, які порівняно з 2011 роком виросли на 41 %.

Місцеві архівні установи зіткнулися з проблемою зміни правового статусу. Так, у 2012 році у низовій ланці деяких регіонів необгрунто-

вано, всупереч Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи”, змінено організаційно-правовий статус архівних відділів райдержадміністрацій з відділу на сектор та навіть перетворено на посади головних спеціалістів апарату райдержадміністрації.

Такі факти мали місце у Полтавській, Львівській, Донецькій, Луганській, Хмельницькій, Тернопільській, Кіровоградській, Запорізькій областях.

Низка розпоряджень голів райдержадміністрацій передбачає здійснення реорганізації архівних відділів в архівні сектори впродовж 2013 року. Зокрема, у Херсонській, Черкаській, Сумській, Луганській та Полтавській областях.

З метою врегулювання цього питання Укрдержархів звернувся до Прем'єр-міністра України М. Азарова з проханням зберегти статус архівних відділів райдержадміністрацій. Прем'єр-міністр України, підтримавши позицію Укрдержархіву, дав доручення головам обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій забезпечити вимоги законодавства щодо функціонування і структури у місцевих держадміністраціях архівних підрозділів та нормативів їх штатної чисельності.

Крім того, Мінрегіонбудом із врахуванням позиції Мін'юсту, як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері архівної справи, надавалися роз'яснення місцевим державним адміністраціям щодо необхідності збереження існуючої системи місцевих архівних установ і недопущення порушення місцевими державними адміністраціями законодавства у сфері архівної справи в процесі проведення їх реорганізації.

На початку 2013 року за ініціативою Укрдержархіву Мінрегіонбудом додатково надано роз'яснення щодо важливості виконання місцевими державними адміністраціями законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи; з огляду на це до переліків структурних місцевих адміністрацій, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606, включено архівний підрозділ.

Ще однією проблемою залишається законодавче врегулювання створення єдиної системи архівних установ для централізованого тимчасового зберігання архівних документів, що не належать до Національного архівного фонду (**трудоих архівів**) на районному рівні.

Станом на 01.01.2013 в Україні функціонує 1425 трудових архівів, але лише 310 з них мають статус юридичної особи (21,7% від їх загальної кількості). У трудових архівах зберігається понад 4,5 млн. одиниць зберігання. Працівники трудових архівів виконали 297 544 запитів соціально-правового характеру, що значно зменшило навантаження на державні архіви.

Тому буде продовжено пошуки шляхів вирішення проблеми створення трудових архівів на районному рівні. Зокрема, Укрдержархівом на 2013 рік заплановано доопрацювання та подання на затвердження Міністерству юстиції проекту Типового положення про Трудовий архів.

Проведення адміністративної реформи викликало необхідність внесення змін в законодавчу базу діяльності архівних установ та установ системи СФД.

Укрдержархівом у 2012 році на виконання повноважень та відповідно до Плану законопроектної роботи вживалися заходи щодо активізації законотворчої діяльності, розробки та вдосконалення чинних актів законодавства з питань архівної справи, діловодства та страхового фонду документації.

У липні 2012 року прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи”.

Розроблено проект Закону України “Про внесення змін до статті 7 Закону України “Про страхування”. Необхідність розробки зазначеного законопроекту обумовлена неузгодженістю норм Закону України “Про страхування” і Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи” в частині страхування документів.

Продовжувалася робота над підготовкою проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про страховий фонд документації України”.

Крім того, приведено у відповідність до чинного законодавства підзаконні нормативно-правові акти у сфері архівної справи, діловодства та страхового фонду документації.

Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 28.11.2012 № 1103 “Про внесення змін до Порядку утворення та діяльності комісій з проведення експертизи цінності документів і Порядку віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних, їх обліку та зберігання”. Зазначеною постановою Кабінету Міністрів України норми зазначених Порядків було приведено у відповідність до Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи”.

Прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.03.2012 № 126-р “Про передачу цілісних майнових комплексів бюджетних установ до сфери управління Державної архівної служби”.

Крім того, розроблено та видано низку наказів Міністерства юстиції України, які стосуються діяльності архівних установ та установ СФД.

Завершено роботу над Правилами роботи державних архівів України, які знаходяться на стадії реєстрації наказу Міністра юстиції про затвердження цих Правил.

У 2012 році пріоритетами у діяльності Державної архівної служби України були:

удосконалення нормативно-методичного забезпечення контролю за станом діловодства, експертизою цінності та збереженням архівних документів на підприємствах, в установах, організаціях, що є джерелами формування Національного архівного фонду;

забезпечення гарантованої збереженості документів Національного архівного фонду та повноцінного функціонування системи страхового фонду документації;

розширення доступу до архівної інформації, створення електронних архівів, впровадження електронного документообігу.

Нині обсяг документів Національного архівного фонду становить понад 58 млн. одиниць зберігання. Забезпечення збереженості документів, що відображають історію духовного і матеріального життя українського народу, було головним завданням архівних установ протягом 2012 року.

Державною архівною службою вжито низку заходів, спрямованих на вирішення нагальних проблем щодо розширення площ архівосховищ шляхом будівництва нових приміщень або виділення і пристосування наявних вільних будівель для архівних установ. Зокрема, направлено відповідні звернення до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та голів місцевих державних адміністрацій. Державні архіви областей направили такі звернення до голів районних державних адміністрацій та міських рад. Це дало позитивні результати. Так, у листопаді 2012 року прийнято розпорядження Уряду про передачу двох будівель зі сфери управління Міністерства оборони України для розміщення Держархіву Вінницької області.

Додаткове приміщення площею 290 кв. м. отримав Держархів Хмельницької області, а також 22 архівні відділи райдержадміністрацій та 15 архівних відділів міських рад загальною площею 1445 кв. м. Змінили приміщення 10 архівних відділів райдержадміністрацій та 4 архівні відділи міських рад загальною площею 821 кв. м.

Здійснювалося будівництво комплексу споруд центральних державних архівів України у м. Києві, ініційоване Державною архівною службою у 2004 р. У 2012 році освоєно кошти у сумі 19 млн. грн. По блоку "А" проведено монтаж ліфтового обладнання; по блоку "Б" проведено фасадні роботи, монтаж ліфтового обладнання, сходів, вікон, цегляна кладка, облаштування покрівлі; по блоку "В" проводилась добудова 13 та 14 поверхів, монтаж віконних блоків, покрівлі, сходів; по блоку "Г" виконувались покрівельні та каркасні роботи, цегляна кладка.

Упродовж року проведено ремонт 88 приміщень архівних установ. В архівосховищах держархівів Сумської області, м. Києва та у 82 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад довжину стелаж-

них полиць збільшено на 4602 погонних метрів за рахунок додаткового встановлення стелажного обладнання.

У 2012 році архівними установами вжито заходи щодо посилення контролю за організацією охоронного режиму з метою запобігання несанкціонованому доступу до архівосховищ. Нині Держархів в АРК, держархіви областей, міст Києва і Севастополя обладнані охоронною сигналізацією на 82 %, архівні відділи райдержадміністрації – на 54 %, архівні відділи міських рад – на 65 %.

Разом з тим, немає охоронної системи сигналізації у будівлях Держархіву Житомирської області. Частково встановлена охоронна сигналізація в архівних будівлях Закарпатської, Київської, Львівської, Одеської, Тернопільської та Харківської областей.

Протягом року архівними установами перевірено технічний стан засобів пожежогасіння, придбано додаткові вогнегасники. У 39 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад встановлено пожежну сигналізацію. У Держархіві Волинської області та 11 архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад відремонтовано наявні системи пожежної сигналізації.

В архівному відділі Полтавської міської ради встановлено автоматичну систему пожежогасіння. Проведено ремонт наявних автоматичних систем пожежогасіння в 3 архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад.

Однак системами пожежогасіння оснащено лише 5 % сховищ державних архівних установ та архівних відділів міських рад.

Вжито заходи щодо забезпечення температурно-вологісного режиму для зберігання документів в архівосховищах. У 11 архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад встановлено системи кондиціонування та вентиляції повітря. У Держархіві Волинської області та одному архівному відділі міської ради відремонтовано наявні системи.

З метою поліпшення фізичного стану всіх видів документів тривало виявлення й облік документів, що потребують ремонту і реставрації, проводилася дезинфекція, дезинсекція і знепелення справ.

Відреставровано понад 240 тис. аркушів документів з паперовою основою. Відремонтовано понад 1 млн. аркушів документів з паперовою основою.

Архівними установами створено страховий фонд на 11,5 тис. од. зб. на документи з паперовою основою, що перевищило планові показники на 13 %.

З метою поліпшення умов зберігання документів протягом року архівними установами закартоновано і перекартоновано майже 460 тис. од. зб., що загалом на 44 % більше запланованого.

Одним із пріоритетних напрямів роботи державних архівів у 2012 році залишалось перевіряння наявності документів НАФ, відповідно

до Програми здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2009–2019 роки. За рік було перевірено понад 2,8 млн. од. зб.

Держархівами Дніпропетровської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернівецької областей проведено страхування унікальних документів НАФ.

Незважаючи на деякі позитивні зрушення, спрямовані на покращення умов зберігання документів НАФ, залишаються невирішеними питання зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ, забезпечення їх придатними для зберігання документів приміщеннями.

Так, залишається невирішеним питання розміщення чотирьох центральних державних архівів (ЦДАМЛМ, ЦДАЛ, ЦДНТА, ЦДАЗУ) у власних приміщеннях. Нині не переміщено документи НАФ Держархіву Чернігівської області з культових будівель у місті Ніжині, в яких немає належних умов зберігання документів.

Основною залишається проблема розширення площ архівосховищ шляхом будівництва нових приміщень або виділення і пристосування наявних вільних будівель. Кількість держархівів, які вичерпали резерви площ для комплектування документами або впритул наблизилися до граничної межі, з кожним роком збільшується. Нині повністю вичерпано можливості для приймання документів на зберігання у семи держархівах. На 90–99 % заповнені сховища ще у чотирнадцяти держархівах. У зв'язку з цим архівні установи не можуть забезпечити своєчасне приймання документів від підприємств, установ та організацій.

Через відсутність фінансування більше десяти років не завершується будівництво приміщень держархівів Київської, Тернопільської областей та м. Севастополя. Не пристосовано для зберігання документів будівлю “Закарпаткнига”, яку передано в оперативне управління Держархіву Закарпатської області.

Не вдалося вирішити питання щодо переміщення фондів держархівів Харківської та Одеської областей з аварійних будівель.

До цього часу не розв'язано проблему щодо функціонування Галузевого державного архіву фінансових посередників Фонду державного майна України.

ЦДІАК не вдалося повернути до державного архівосховища видані Єврейській релігійній громаді м. Києва у тимчасове користування документи НАФ, що належать державі, – сувої Тори, строк видавання яких давно закінчився.

У системі загроз безпеці архівів, є й чинник професійної зради – крадіжки документів. Перед ним безсилі всі технічні засоби захисту і охорони. Найсучасніші системи відеопостереження не дають змоги простежити за кожним рухом архівіста. А встановити електронний захист мільярдів документів поаркушно не може собі дозволити жоден архів у світі.

Чорний список пограбованих українських архівів у 2012 році знову поповнився. Правоохоронними органами у березні 2012 р. затримана співробітниця Держархіву Харківської області, яка зізналася у скоєнні крадіжки документів НАФ.

У Трудовому архіві Канівської міської ради Черкаської області було викрадено і пошкоджено виборчу документацію тривалого строку зберігання окружної виборчої комісії № 197. Винних у крадіжці досі не знайдено.

Через відсутність фінансування не вдалося здійснити страхування усіх виявлених унікальних документів НАФ.

Проблемою, яка потребує особливої уваги, є фінансування фізичної охорони архівів. Відповідно до постанови Уряду від 10 серпня 1993 р. № 615 “Про заходи щодо вдосконалення охорони об’єктів державної та інших форм власності”, державні архіви підлягають обов’язковій державній охороні. Разом із тим, немає захищеної статті бюджетних витрат на закупівлю послуг державної охорони для державних архівів.

Існує гостра потреба в оснащенні архівних приміщень позавідомчою охороною, охороною сигналізацією, сучасними протипожежними засобами, зокрема найгірша ситуація щодо оснащення цими засобами охорони склалася в архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад.

Обсяги робіт з реставрації, ремонту, мікрофільмування та оцифрування документів НАФ, що виконуються державними архівними установами не задовольняють потреб суспільства. Задля невідкладного вирішення цієї проблеми необхідно виділити додаткові штатні одиниці державним архівним установам та оснастити лабораторії з реставрації документів та виготовлення мікрофільмів страхового фонду відповідним сучасним обладнанням і матеріалами.

Досьогодні не обладнано системами кондиціонування й вентиляції повітря понад 80% архівосховищ.

Окрім того, п’ятнадцяти державним архівам вже не вистачає сталожного обладнання. Існуюче обладнання застаріле, частина його виготовлена із дерева. Наявні картонажі для зберігання документів НАФ відповідно до світових стандартів зберігання архівних документів потребують заміни на безкислотні.

З метою вирішення цих проблем Державною архівною службою підготовлено проект розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції Державної цільової програми впровадження сучасних засобів зберігання документів Національного архівного фонду на 2013–2017 роки”. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, орієнтовно становить 341 млн. грн.

Концепція підтримана Міністерством юстиції, Міністерством соціальної політики та Державним агентством з інвестицій та управління на-

ціональними проектами. Утім Міністерство фінансів вважає її прийняття передчасним. У грудні 2012 року та у січні 2013 року Укрдержархів повторно звернувся до Міністерства фінансів для перегляду позиції.

Лише прийняття та фінансування Державної цільової програми впровадження сучасних засобів зберігання документів Національного архівного фонду на 2013–2017 роки дасть можливість державним архівним установам впровадити сучасні засоби зберігання документів НАФ та поліпшити стан матеріально-технічної бази архівних установ, який на сьогодні є вкрай незадовільним.

У минулому році архівісти України у цілому забезпечили **поповнення нашої історичної пам'яті – Національного архівного фонду**. На постійне зберігання до державних архівів та архівних відділів міських рад надійшло майже 452 тис. одиниць зберігання різних видів документів НАФ.

Забезпечено приймання на постійне та тривале зберігання документації з виборів народних депутатів України.

У зв'язку з ліквідацією державних органів, інших підприємств, установ, організацій, державні архіви та архівні відділи міських рад, змушені були прийняти понад 180 тис. одиниць зберігання з особового складу, що становить 28 % від загальної кількості прийнятих документів.

На обліку в архівних установах перебуває 41888 установ – джерел формування НАФ, з них 34627 установ є джерелами їх комплектування.

Значна увага приділялася питанням нормативно-методичного забезпечення діловодства. Протягом минулого року здійснювалося впровадження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1242.

Укрдержархівом та архівними установами було погоджено 4833 інструкції з діловодства установам-джерелам формування НАФ.

У 2012 році вийшов новий Перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, зареєстрований в Мін'юсті як нормативно-правовий акт. Номенклатури справ на 2013 рік підприємства, установи, організації склали вже на підставі цього Переліку.

Значна увага приділяється контролю за станом діловодства та організації зберігання документів в архівних підрозділах установ-джерел формування НАФ. Зокрема, державними архівами та архівними відділами міських рад проведено 28 оглядів стану діловодства та збереженості архівних документів на підприємствах, в установах і організаціях, 7467 комплексних, тематичних і контрольних перевірянь роботи служб діловодства, експертних комісій та архівних підрозділів.

Успішно працювали експертно-перевірні комісії державних архівів, які схвалили понад 651 тис. одиниць зберігання управлінської документації постійного зберігання, погодили майже 467 тис. одиниць зберігання з особового складу.

За звітними даними 74 % установ-джерел формування НАФ мають номенклатури справ, 71 % документів постійного строку зберігання та 79 % документів з особового складу описано в установах і схвалено (погоджено) експертними комісіями.

Укрдержархів разом з нашим галузевим інститутом та ЦДЕА протягом року активно працювали над проблемами впровадження електронного документообігу та зберігання електронних документів. За результатами цих досліджень підготовлено низку методичних розробок та нормативних актів, зокрема: проект наказу Мін'юсту "Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передачі на архівне зберігання", проект постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Типового порядку здійснення документообігу в органах виконавчої влади". Зазначені документи знаходяться на розгляді в Мін'юсті.

Разом з тим у сфері формування НАФ є проблеми. Через відсутність вільних площ в архівосховищах, насамперед в держархівах областей, вже кілька років не вдається здійснити приймання на постійне зберігання документів, що зберігаються на підприємствах, в установах, організаціях понад встановлений строк. Нині їх кількість становить 1 млн.744 тис. одиниць зберігання, що лише на 3 відсотки менше, ніж у 2011 році.

Майже не комплектуються держархіви Закарпатської, Львівської, Херсонської областей, м. Києва.

Гострою залишається проблема приймання документів з особового складу ліквідованих підприємств, установ, організацій до державних архівів областей та архівних відділів, а не до трудових архівів. У цьому році ситуація погіршилася порівняно з минулим роком, оскільки зазначених документів було прийнято на 41 відсоток більше.

Як свідчать перевірки установ-джерел формування НАФ, за останні роки знизився рівень правової і професійної культури роботи з документами в державних органах, органах місцевого самоврядування, інших підприємствах, установах, організаціях, що негативно впливає на якість формування Національного архівного фонду. Є випадки втрати документів на стадії діловодства, не на належному рівні проводиться експертиза цінності документів. Нам необхідно більше уваги приділяти проведенню семінарів, курсів підвищення кваліфікації з питань діловодства та архівної справи, а також збільшити вимоги до якості підготовлених номенклатур та описів справ, що розглядаються експертно-перевірними комісіями державних архівів.

Перехід на електронний документообіг з використанням електронного цифрового підпису вимагає від архівістів організації методичного забезпечення та контролю за його впровадженням в установах-джерелах формування НАФ, а також забезпечення у подальшому надійного зберігання електронних документів. У зв'язку з цим стає нагальною проблема навчання та підвищення кваліфікації фахівців державних архівних установ, насамперед працівників відділів діловодства та формування НАФ, стосовно навичок організації роботи з електронними документами у діловодстві та їх передавання на архівне зберігання.

На жаль, через відсутність належного фінансування наші архіви на сьогодні не мають сучасного обладнання для забезпечення приймання електронних документів на постійне зберігання. Вкрай не вистачає фахівців з інформаційних технологій, які не залишаються працювати в архівній галузі через низьку заробітну плату.

Через брак фінансування протягом 2012 року зрушень не відбулося й у **сфері інформатизації архівної галузі**, оскільки для вирішення цих питань передусім необхідна відповідна матеріально-технічна та технологічна база. В цілому це свідчить про відсутність належної уваги з боку держави та безпосередньо директорів архівних установ до питань накопичення та надійного збереження електронної інформації, відсутність ресурсів для переведення архівної інформації в електронну форму та неготовність архівів до надання послуг громадянам та суспільству в електронному вигляді.

На жаль, вже четвертий рік поспіль кількість серверів у галузі збільшується за рік лише на один і зараз становить 34 одиниці, 14 державних архівних установ взагалі не мають серверів.

Кількість комп'ютерів збільшилась з 974 до 1009 одиниць, або на 3,6 відсотка. Кількість комп'ютерів, об'єднаних в локальні мережі, зросла на 7,4 відсотка. Проте загалом в локальні мережі об'єднано лише 70 відсотків комп'ютерів. Доступ до мережі Інтернет забезпечено ледве з половини комп'ютерів, зростання цього показника за 2011 рік – 22 відсотки.

За звітний рік створено підрозділи з інформаційних технологій в ЦДАВО України та Держархіві Хмельницької області. Лише 11 державних архівів мають відповідні структурні підрозділи.

Лише 20 архівних установ виконали рішення колегії 2011 року щодо реєстрації сайтів в архівному домені України, а офіційний сайт ЦДАВО України досі знаходиться на сервері іноземної держави.

Значна кількість державних архівних установ продовжує користуватись безкоштовними сервісами електронної пошти, які не забезпечують захист інформації, що належить державі.

У минулому році усі держархіви оцифрували довідковий апарат та архівні документи, однак різними темпами та з неоднаковою

ефективністю. Держархіви Вінницької, Волинської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької та Чернігівської областей мають книжкові сканери та можливість оцифровувати архівні ресурси, але постає питання організації ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання електронної інформації.

Сховища для зберігання електронної інформації мають лише 3 державні архіви: ЦДІАК, ЦДКФФА та Держархів Волинської області. В інших держархівах відсутні централізовані сховища даних для зберігання отриманих цифрових зображень. Це унеможливує ефективне використання вже наявної інформації та її захист від пошкодження або втрати внаслідок як помилок або несанкціонованих дій персоналу, так і технічних аварій.

Необхідно також вжити заходи щодо запобігання втраті інформаційного ресурсу шляхом організації зберігання усіх файлів на серверах та впровадження технологій захисту інформації в інформаційних системах, у тому числі регулярного автоматичного страхового копіювання на надійні носії. На сьогодні лише в ЦДКФФА придбано першу в галузі систему резервного копіювання інформації на магнітних стрічках. Також обов'язково повинні бути призначені особи, відповідальні за захист інформації.

Для впровадження будь-яких сучасних інформаційних технологій та реалізації Державної програми електронного урядування необхідний надійний і швидкий доступ до серверів Укрдержархіву з кожного робочого місця архівіста, тому постає актуальне завдання – організувати доступ з кожного комп'ютера до мережі Інтернет і підключення установи зі швидкістю каналу не менше 4 мегабіт на секунду.

У 2011 році на вимогу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України призупинено роботу над проектом “Український мартиролог” з причини відсутності Комплексної системи захисту інформації в Укрдержархіві та архівних установах. Цю проблему слід вирішити якнайшвидше, оскільки не тільки “Український мартиролог”, але й будь-які майбутні архівні проекти не можуть бути реалізовані без сертифікованого захисту інформації. Необхідно побудувати систему захисту інформації або закласти кошти на її побудову в бюджетний запит на 2014 рік.

Дуже гостро стоїть питання легалізації програмного забезпечення, і Уряд приділяє цьому все більшу увагу. Протягом 2013 року необхідно здійснити легалізацію усього програмного забезпечення, що використовується в архівній установі, у тому числі програм антивірусного захисту як для окремих комп'ютерів, так і для серверів, або замінити на аналоги, які не потребують ліцензування.

Отже, щоб не залишитись на узбіччі розвитку інформаційного суспільства, у 2013 році державним архівним установам належить здій-

снити основні заходи з побудови власних інформаційних систем як складових галузевої системи, зокрема впровадити сервери, завершити побудову локальних мереж і підключити до них усі комп'ютери, крім тих, де обробляється інформація з обмеженим доступом.

2012 рік у діяльності архівних установ характеризується збільшенням показників у напрямку здійснення **інформаційної політики та проведення іміджевих заходів, активізацією співпраці із громадськістю.**

У 2012 році державними архівними установами значно перевищено переважну більшість планових показників з використання інформації документів НАФ.

Ефективним засобом розкриття інформаційного потенціалу НАФ та доведення вагомості суспільного значення архівів є направлення держархівами 1045 спеціальних інформаційних документів до різних рівнів органів державної влади, місцевого самоврядування, інших установ та організацій.

У 2012 році розглянуто більше 388 тис. запитів (понад 48 тис. тематичних, майже 307 тис. соціально-правового характеру, 31 тис. – за актами цивільного стану, 1892 генеалогічних). У звітному періоді зросла кількість тематичних запитів (на 20%) та запитів за актами цивільного стану (на 17 %), тоді як кількість запитів соціального характеру зменшилася на 10 %.

Найбільше навантаження припало на ЦДАГО, ЦДІАК, держархіви Волинської, Львівської, Одеської та Чернівецької областей.

Електронна реєстрацію звернень громадян, комп'ютерні системи обліку звернень громадян та контролю за вирішенням порушених у них питань функціонують у ЦДІАК, ЦДІАЛ, ЦДНТА, ЦДАМЛМ, ЦДЕА, держархівах в АРК, Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Луганської, Полтавської, Харківської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької областей, м. Севастополя.

У 2012 році читальні зали держархівів відвідало понад 25 тисяч користувачів, у тому числі 1224 іноземних дослідники, яким було видано для роботи понад 434,5 тис. справ.

Читальні зали центральних держархівів відвідало 4139 користувачів, держархівів областей, мм. Києва та Севастополя – 10778 користувачів, архівних відділів райдержадміністрацій та міськрад – 10318 користувачів. Найбільша кількість дослідників працювала в читальних залах ЦДАВО, ЦДІАК, ЦДІАЛ, держархівів в АРК, Волинської, Одеської, Сумської, Чернігівської областей.

Продовжує зростати кількість дослідників, які працюють в читальних залах держархівів за генеалогічною тематикою, у 2012 році зареєстровано 3252 таких дослідники (на 4% більше, ніж у 2011 році).

У 2012 році архівні установи підготували і провели 426 радіопередач, 392 телепередачі, на сторінках періодичної преси опубліковано 1460 документальних публікацій.

Супровід постійних тематичних рубрик у газетах здійснюють ЦДАГО, ЦДАК, ЦДНТА, держархіви Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Сумської, Чернівецької, Чернігівської областей, м. Києва.

ЦДАМЛМ 2012 року започатковано за підтримки Укрдержархіву та успішно реалізовано літературно-музичний проект “Мистецькі зустрічі в архіві-музеї”.

Планові показники з підготовки виставок перевиконано на 39%. На високу оцінку заслуговує рівень підготовки виставок: документальної виставки з нагоди 125-ї річниці від дня народження С. А. Ковпака; “Штаб нескорених” до Дня партизанської слави та 70-річчя створення Українського штабу партизанського руху; “Всесвіт Олеса Павловича Бердника”; документально-книжкової виставки, присвяченої видатному українському прозаїку П. А. Загребельному; українсько-вірменської документальної виставки “Історія Вірменської церкви в Криму”; “За сімома печатками: П. А. Столипін та Київ”.

Минулого року керівництво Укрдержархіву взяло участь у 56 іміджевих заходах, серед яких: прес-конференції, брифінги, відкриття документальних виставок, участь у робочих засіданнях за участі представників влади, ЗМІ та громадськості, виступи на радіо та телебаченні тощо.

Традиційною є участь Голови Державної архівної служби у прямій телефонній лінії Кабінету Міністрів України. В ефір телеканалу “Перший національний” вийшло дві телепередачі “Уряд на зв’язку з громадянами” за участі Голови Державної архівної служби України О. П. Гінзбург, присвячені пріоритетним напрямкам діяльності Укрдержархіву, державних архівних установ та установ СФД.

У 2012 році на офіційному веб-порталі Укрдержархіву у рамках рубрики “Прес-центр” почала діяти і постійно оновлюється підрубрика “Реагування на критику у ЗМІ”.

На виконання вимог, встановлених Конституцією України, Законами України “Про доступ до публічної інформації” та “Про інформацію”, інших нормативно-правових актів з метою забезпечення ефективності та прозорості своєї діяльності Державна архівна служба та державні архіви забезпечують розміщення і постійне оновлення на власних офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет публічної інформації, що перебуває у їх володінні та забезпечують таким чином доступ до публічної інформації громадськості, надання представникам громадськості інформаційних та інших послуг.

2012 року обсяг інформації на офіційному веб-порталі Укрдержархіву збільшився з 8 ГБ (2011 рік) до 18 ГБ, кількість відвідувачів на

добу залишилася на рівні 2011 року – близько 3 тисяч. Кількість відвідувань у минулому році становила понад 917 тисяч відвідувань, що на 44 тисячі більше ніж позаминулого року.

На офіційному веб-порталі Укрдержархіву функціонує 35 тематичних рубрик, інформація яких постійно оновлюється.

Серед центральних держархівів найвищі показники інформаційного наповнення власних офіційних веб-сайтів в УНДІАСД, ЦДКФФА, ЦДНТА, ЦДАЗУ, ЦДАГО, ЦДЕА. За наявністю рубрик, визначених параметрами Укрдержархіву та нормативними актами, а також якістю їх інформаційного наповнення слід відзначити веб-сайти держархівів Закарпатської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Луганської, Рівненської, Сумської, Харківської, Чернівецької, Чернігівської областей, м. Києва.

Покращилася робота в цьому напрямку в УНДІАСД, ЦДІАК, ЦДАМЛІМ, держархівах Волинської, Луганської, Львівської областей, м. Севастополя.

Нині в Україні впроваджуються принципи Декларації Відкритого Уряду щодо відкритості та прозорості державної політики, залучення до її формування інститутів громадянського суспільства, забезпечення професійної чесності в державному управлінні та доступності інформації про роботу органів виконавчої влади.

Укрдержархівом 2012 року активізовано **співпрацю з Громадською та Науково-експертною радами при Державній архівній службі**. Питання ефективної взаємодії Державної архівної служби із ЗМІ та громадськими організаціями перебуває під постійним контролем керівництва Укрдержархіву та не менше ніж раз на рік розглядається на засіданні колегії Укрдержархіву.

Минулого року відбулося чотири засідання Громадської ради при Укрдержархіві (з них три – спільно з Науково-експертною радою), на яких розглянуто проекти законодавчих актів, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів у сфері архівної справи. Установчими зборами сформовано новий склад Громадської ради при Укрдержархіві на наступні два роки, обрано Голову Громадської ради.

Видавнича діяльність державних архівів, а саме підготовка збірників документів, наукових розвідок, монографій, біографічних та довідкових видань була спрямована на виконання Плану науково-видавничої роботи державних архівних установ на 2012 р, Програми підготовки архівних довідників на 2011–2013 рр. та Перспективного плану науково-видавничої роботи на 2009–2013 рр.

Серед документальних публікацій та довідкових видань, що вийшли друком, слід назвати підготовлене спільно з російськими колегами видання “Олександр Довженко. Щоденникові записи. 1939–

1956 рр.”, “Сковорода Г. Ізраїльський Змій: трактат” (ЦДІАК), “Війна 1914–1917 рр.: Із особистого фотоальбому генерала графа Ф. А. Келлера” (ЦДКФФА), “Карти і плани у фондах Державного архіву Херсонської області: покажчик” (Держархів Херсонської області), навчальний посібник С. Г. Кулешова “Загальне документознавство” (УНДІАСД).

Активізувалася науково-видавнича робота в ЦДІАЛ, ЦДАГО, держархівах Закарпатської, Запорізької, Київської, Полтавської, Тернопільської, Чернігівської областей.

Традиційно в центрі уваги громадськості знаходяться **питання доступу до архівних документів**.

Перегляд грифів секретності архівних документів та приведення їх у відповідність до вимог законодавства є актуальним та перебуває на постійному контролі керівництва Укрдержархіву.

Аналіз роботи з розсекречення свідчить про те, що кількість документів, які було засекречено за часів колишнього СРСР, постійно зменшується. Так, за останні три роки кількість секретних справ, що знаходяться на зберіганні в державних архівах, зменшилась майже вдвічі та станом на 01.01.2013 становить близько 79 тисяч одиниць зберігання (0,19 % від загальної кількості одиниць зберігання).

На даний час роботу з розсекречення документів колишнього СРСР завершено державними архівами Луганської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької областей та держархівом міста Севастополь. За 2012 рік у державних архівах переглянуто 13626 справ, що становить близько 82 тис. секретних документів. За результатами роботи експертних комісій було розсекречено понад 64 тис. документів та знижено грифи секретності 3,5 тисяч документів.

Стабільно високий показник перегляду грифів секретності матеріальних носіїв інформації мають ЦДАВО, держархіви Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Львівської, Рівненської, Харківської, Чернігівської областей. Упродовж 2012 року найбільш активно проводили роботу з розсекречення держархіви Закарпатської області та міста Києва. Також, враховуючи специфіку науково-технічної документації, окремо слід відзначити активну роботу ЦДНГА з перегляду грифів секретності та постійну співпрацю з цього питання з державними експертами з питань таємниць.

У той же час на секретному зберіганні в державних архівах перебувають документи, які не містять державної таємниці. Це фонди вищих органів влади та державного управління, збройних сил, народного господарства тощо.

З метою подовження термінів перегляду грифів секретності архівних документів керівництвом Укрдержархіву було подано відповідне звернення до Прем'єр-міністра України. Дорученням Першого Віце-

прем'єр-міністра України від 04.01.2013 до № 1118 було погоджено подовження терміну перегляду грифів секретності матеріальних носіїв інформації та приведення їх у відповідність до вимог законодавства державними архівами до грудня 2014 року.

Науково-дослідна та методична робота державних архівних установ та установ СФД у сучасних умовах є базою розвитку архівної галузі та системи страхового фонду документації і спрямовується на виконання основних функціональних завдань, забезпечення пріоритетних напрямів діяльності архівних установ та установ страхового фонду документації.

У 2012 році відповідно до плану науково-дослідної і методичної роботи архівні установи працювали над 8 науково-дослідними темами та 96 методичними розробками.

Виконано запланований обсяг робіт з розробки 7 науково-дослідних тем і 80 науково-методичних розробок. Позапланово виконано 23 методичні розробки.

Переважна більшість наукових і методичних розробок архівних установ була присвячена питанням забезпечення збереженості та обліку документів НАФ.

УНДІАСД підготовлено монографію “Національний архівний фонд: сутність, історія, структура”, в якій здійснено аналіз та подано узагальнення ключових історико-культурних, теоретико-методологічних, правових аспектів організації, формування, обліку та зберігання НАФ в Україні.

У 2012 році навчальному посібнику “Документознавство” Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України надано гриф навчального посібника для вузівської підготовки спеціальностей “Архівознавство” та “Документознавство та інформаційна діяльність”.

Важливим результатом термінологічних студій став підготовлений УНДІАСД двомовний словник “Архівна термінологія: україно-англійський та англо-український словник”, який забезпечить сумісність української архівної термінології з міжнародною.

На належному рівні здійснювався науково-методичний супровід формування НАФ. Було підготовлено, зокрема, методичні рекомендації зі складання архівних описів, які встановлюють єдині вимоги щодо підготовки описів управлінських документів з паперовими носіями інформації в традиційному форматі, з урахуванням подальшого переходу до складання описів як електронних довідників; Перелік документів постійного строку зберігання, що утворюють у науково-технічній та виробничій діяльності, нова редакція якого сприятиме відбору та збереженості всіх видів науково-технічних документів, що належать до Національного архівного фонду України.

Розроблено Концепцію перероблення структури та змісту Державного класифікатора управлінської документації (ДКУД), що матиме

суттєвий вплив на формування системи управлінської документації в Україні.

Продовжувалися розробки з метою удосконалення системи роботи з електронними документами та запровадження електронного діловодства. Так, УНДІАСД, ЦДЕА підготовлено науково-аналітичний огляд “Обґрунтування віднесення електронних інформаційних ресурсів до Національного архівного фонду”.

У співпраці ЦДЕА та ЦДАВО підготовлено методичні рекомендації щодо доступу державних архівів до електронних документів, що знаходяться на зберіганні в ЦДЕА.

Вагомий внесок було зроблено ЦДЕА, яким підготовлено цілу низку методичних рекомендацій, аналітичних оглядів та інструкцій з питань функціонування електронних документів.

Наукова та науково-технічна діяльність у сфері страхового фонду документації протягом 2012 року здійснювалась НДІ мікрографії згідно з Тематичним планом наукових робіт на підставі затверджених технічних завдань. У 2012 році виконано 56 етапів 19 наукових робіт та взято участь у проведенні експертизи 33 міжнародних стандартів.

Низку методичних рекомендацій для установ СФД розроблено Державним департаментом СФД.

Водночас слід зазначити, що державними архівними установами в 2012 році не виконано 14 запланованих тем, що складає 13,5 % від їх загальної кількості.

Не в повному обсязі виконали плани науково-дослідної та методичної роботи держархіви Житомирської, Кіровоградської, Полтавської областей.

На жаль, у 2012 році ми не мали змогу провести конкурс наукових праць на здобуття премії імені Василя Веретенникова, оскільки Положення про цей конкурс досі не затверджено Міністерством юстиції.

Водночас Укрдержархівом проведено конкурс науково-методичних і науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археографії за 2011 рік, і сьогодні ви станете свідками вручення дипломів та премій працівникам Укрдержархіву, Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, Центрального державного електронного архіву, Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва за кращі науково-методичні і науково-інформаційні роботи.

Укрдержархів постійно приділяє увагу **розвитку двостороннього співробітництва з державними архівними службами іноземних держав** шляхом укладання двосторонніх міжвідомчих міжнародних договорів, проведенню інвентаризації раніше укладених таких договорів. На сьогодні Укрдержархівом укладено 28 міжнародних міжвідомчих угод про співробітництво в сфері архівної справи з державними архів-

ними службами іноземних держав, два Протоколи про спільні проекти та три Меморандуми про співробітництво.

2012 року Укрдержархівом укладено двосторонні міжвідомчі міжнародні договори про співробітництво в архівній сфері з Національним архівом Республіки Куба, Архівом Югославії, Генеральною дирекцією Державних архівів Баварії. Одним з основних напрямів міжнародної діяльності за цими договорами є розвиток й зміцнення взаємовигідної співпраці з архівними службами іноземних держав у галузі взаємного виявлення та обміну копіями документів з історичного минулого Сторін. Більшість договорів передбачає здійснення систематичного обміну спеціалістами, обміну публікаціями, довідковими, джерелознавчими виданнями та фаховою архівною літературою, організацію спільних документальних виставок, участь у наукових та фахових конференціях, здійснення інших форм професійних контактів у галузі архівної справи.

Минулого року керівництво Укрдержархіву та делегації українських архівістів на чолі з керівництвом Укрдержархіву взяли участь у міжнародних заходах та консультаціях з керівниками державних архівних служб та державних архівних установ держав-учасниць СНД та Європейського Союзу з питань поглиблення двостороннього співробітництва, у роботі чергової Генеральної Асамблеї Європейського регіонального відділення Міжнародної ради архівів, 17-го Міжнародного конгресу архівів “Виклики та зміни” (Австралія), 13-ої Загальної конференції Євро-Азійського регіонального відділення МРА, у консультаціях з керівництвом Міжнародної служби розшуку з питань можливих напрямків співпраці щодо пошуку інформації про громадян України, які зазнали переслідувань з боку нацистської окупаційної влади, у засіданні експертів з питань архівів з історії Голокосту, що зберігаються в архівосховищах України.

На виконання доручення Кабінету Міністрів України та Плану спільних заходів з Федеральним архівним агентством (Російська Федерація) на 2011–2013 роки Укрдержархівом організовано та проведено на базі Державного архіву Закарпатської області щорічну зустріч керівників державних архівних служб України, Росії та Білорусі за участі директорів державних архівних установ цих держав. У рамках цієї зустрічі відбулося робоче засідання “Стан, проблеми та перспективи діяльності регіональних архівів”.

Поглиблення взаємодії із закордонним українством, поповнення НАФ документами, що належать до культурної спадщини української нації і перебувають на зберіганні в архівосховищах іноземних держав, лишаються пріоритетними напрямками міжнародної діяльності Укрдержархіву.

Попри фінансову кризу та відсутність фінансування робіт із виявлення в іноземних архівосховищах документів з історії України,

архівні установи постійно здійснюють роботу щодо виявлення таких документів.

Основні завдання щодо **створення страхового фонду документації**, інші закріплені завдання і функції Департаменту та установ СФД в цілому виконано. Формування страхового фонду документації України здійснюється на плановій основі шляхом розроблення та реалізації галузевих і регіональних програм створення страхового фонду документації.

У 2012 р. набули чинності 12 нових галузевих програм і доповнень до галузевих програм та 36 нових регіональних програм формування СФД.

На 100 % виконано планові завдання щодо формування СФД за Державною програмою формування страхового фонду документації на продукцію спеціального призначення на 2005-2014 роки відповідно до обсягів фінансування, передбачених у Державному бюджеті України на 2012 рік.

З дотриманням планових показників за 2012 рік реалізовано 12 галузевих програм. З відставанням від планових показників – 22 галузеві програми.

Основним важелем впливу на стан розробки та реалізації органами влади програм формування СФД є методична робота.

Державним департаментом СФД та фахівцями регіональних центрів проведено 193 методично-консультативні наради у центральних та місцевих органах виконавчої влади.

Спеціалістами регіональних центрів СФД прочитано 103 лекції для спеціалістів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій з питань функціонування державної системи страхового фонду документації.

Протягом року було здійснено заходи з формування СФД на 1807 об'єктів за галузевими програмами і на 1897 об'єктів за регіональними програмами.

За 2012 рік створено страховий фонд документації на 1904 вироби та об'єкти промисловості, будівництва, життєзабезпечення, транспортних зв'язків, пам'ятки історії, культури, містобудування та архітектури, інші об'єкти.

Зменшення загальної кількості виробів і об'єктів у порівнянні з 2011 роком складає 47 відсотків, а за об'єктами будівництва – 58 відсотків.

Незважаючи на те, що заплановані роботи в цілому виконані, не всі підприємства мали позитивний результат. Отримані відмови від підприємств щодо створення СФД через відсутність фінансування цих робіт за такими галузями: МОЗ (мікробіологія), Державне космічне агентство, Академія аграрних наук, Національна академія наук, ДП

“Укрводшлях”, Держспоживстандарт, Міненерговугілля, Міносвіти, Зона відчуження.

Державною технічною інспекцією було перевірено дотримання вимог законодавства у сфері страхового фонду документації 52 суб'єктами державної системи СФД, а саме: 7 територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, 7 місцевими органами виконавчої влади, 4 органами місцевого самоврядування, 3 підприємствами СФД, 31 підприємством, установою та організацією.

До Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів внесено відомості про 859 об'єктів, оновлено дані про 1561 об'єкт, вилучено з реєстру 59 об'єктів.

Суб'єктам господарювання видано 3 287 адміністративних актів

Водночас у діяльності державної системи СФД є низка проблемних питань.

Негативним чинником є незадовільне фінансування регіональних та галузевих програм; зміна підпорядкованості підприємств у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в країні; відмова підприємств, установ та організацій від створення СФД через брак власних коштів.

Законом України від 16.10.2012 № 5461 внесено зміни до Закону України “Про страховий фонд документації” у частині ліквідації Технічної інспекції Державного департаменту СФД, що призвело до необхідного перегляду засад організації проведення перевірок виконання суб'єктами СФД вимог законодавства.

Змінами, внесеними до постанови Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 461 “Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів”, вилучено норму про обов'язковість закладення проектної документації на ці об'єкти до страхового фонду документації України, що призвело до різкого падіння планових показників та фінансових надходжень до спеціального фонду держбюджету регіональних центрів СФД.

Загальний обсяг **фінансування** Укрдержархіву, Державного департаменту СФД, центральних державних архівних установ, установ системи СФД, Держархіву в Автономній Республіці Крим, державних архівів областей, міст Києва і Севастополя в 2011 році становив 161 646,7 тис. грн.

З них видатки на оплату праці (з нарахуваннями) – понад 111 млн. грн., на оплату комунальних послуг – понад 10 млн. грн., поточні видатки – близько 21 млн. грн., видатки розвитку понад 19 млн. грн.

Видатки, передбачені у Державному бюджеті України на 2012 рік Укрдержархіву за програмою 360000 “Державна архівна служба України” на загальну суму 112 477 тис. грн., спрямовувалися на забезпечення найнагальніших потреб установ, що належать до сфери управління Укрдержархіву. У 2012 році Укрдержархівом виконувалось 4 бюджетні

програми. За рахунок коштів загального та спеціального фондів Державного бюджету забезпечувалось виконання основних напрямів діяльності за кожною бюджетною програмою.

Проте виділене фінансування не забезпечувало у повному обсязі вирішення першочергових проблем життєдіяльності державних архівних установ та установ страхового фонду документації. Зокрема, здійснення заходів з охорони архівних приміщень забезпечувало 70 % від загальної потреби, фінансування комунальних послуг забезпечувало 65 % від загальної потреби.

На фінансування Державного архіву в Автономній Республіці Крим, держархівів областей, міст Києва і Севастополя у Державному бюджеті було передбачено видатки по загальному фонду на суму – 61 346 тис. грн., фактично спрямовано – 59 802 тис. грн. З них видатки на оплату праці (з нарахуваннями) становили – понад 45 млн. грн., на оплату комунальних послуг – понад 7 млн. грн., на інші поточні видатки – близько 7 млн. грн.

Водночас на розвиток 27 установ виділено лише 138 тис. грн., що унеможливило забезпечення збереженості документів НАФ.

Використання бюджетних коштів обласними державними архівними установами в цілому становить 97 % від профінансованих показників, що на 1 % менше, ніж у 2011 році. Найефективніше використали бюджетні кошти держархіви Рівненської, Тернопільської, Житомирської, Кіровоградської, Львівської, Сумської областей.

Додатковим джерелом фінансування державних архівів та установ страхового фонду документації є кошти, отримані від надання платних послуг.

Від надання платних послуг центральні державні архівні установи отримали 1 млн. 700 тис. грн. Найактивніше у цьому напрямку працювали ЦДАГО, ЦДАВО, ЦДКФФА, ЦДІАЛ.

Від надання платних послуг установи страхового фонду документації отримали близько 9 млн. грн. Найактивніше у цьому напрямку працювали Донбаський, Північний, Північно-східний регіональні центри СФД.

Від надання платних послуг на спецрахунки Держархіву в АРК, держархівів областей, міст Києва і Севастополя надійшло 6 млн. 840 тис. грн. (в порівнянні з минулим роком на 516 тис. грн. більше). Найвагоміших результатів досягли держархіви м. Києва, Полтавської, Рівненської, Тернопільської, Івано-Франківської областей.

Недостатньо проводилася ця робота в держархівах Луганської та Черкаської областей, де від надання платних послуг надійшло лише відповідно 44,9 тис. грн. та 32,4 тис. грн., але в порівнянні з минулим роком в цих установах надходження коштів від надання платних послуг збільшились удвічі.

Робота щодо **забезпечення стабільності кадрового складу**, залучення і збереження кваліфікованих кадрів, підвищення професіоналізму трудових колективів постійно в центрі уваги керівництва Укрдержархіву та керівників установ галузі.

Динаміка руху фахівців за останні 2–3 роки характеризується в більшості регіонів позитивним результатом. Плинність кадрів залишається стабільною упродовж декількох років і становить 12 %. Укомплектованість кадрами архівних установ становить 96 %.

Штатна чисельність працівників установ галузі становить 4011 штатних одиниць. Статус державних службовців мають 52 % працівників галузі. Працівники, які обіймають керівні і провідні посади, мають вищу освіту, що становить 74 % фактичної чисельності. Працівникам створено відповідні умови для їх безперервного навчання, підвищення кваліфікації, професійного розвитку та службової кар'єри. Відповідна робота проводиться щодо залучення молоді до державної служби.

Водночас залишаються негативні явища, які впливають на стан архівної справи. Звільнення за власним бажанням працівників здебільшого пов'язано із низьким рівнем заробітної плати, а також недостатнім рівнем матеріально-технічної бази та умов праці. Одним із чинників плинності кадрів на державній службі є низька матеріальна забезпеченість молодих спеціалістів, які мають низький ранг та недостатній стаж державної служби, і як наслідок – низьку заробітну плату.

Шановні колеги!

Минулий рік не був для нас простим, але, як Ви почули з доповіді, з багатьох напрямків нам вдалося досягти вагомих результатів. Дозвольте подякувати Вам за виконану роботу. Впевнена, що в наступному році ми також виконаємо ті завдання, які перед нами ставить суспільство і держава.

Підсумки 2012 року і завдання на 2013 рік викладено у звіті та проєкті рішення колегії. Прошу його підтримати.

Р І Ш Е Н Н Я
КОЛЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ

м. Київ

27 лютого 2013 р.

**Про підсумки роботи
архівних установ та установ страхового фонду документації
у 2012 році та завдання на 2013 рік**

Державна архівна служба та установи, які перебувають у сфері її підпорядкування, у 2012 році спрямували свою діяльність на безумовне виконання завдань, визначених Указами Президента України, Програмою економічних реформ на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” і домоглися певних позитивних результатів із основних напрямків своєї діяльності та виконали основні показники роботи, заплановані на 2012 рік.

Тривала робота щодо активізації законотворчої діяльності, розробки та вдосконалення чинних нормативно-правових актів з питань архівної справи та страхового фонду документації.

Прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд та архівні установи”.

Розроблено проекти законів України “Про внесення змін до статті 7 Закону України “Про страхування” та “Про внесення змін до Закону України “Про страховий фонд документації”.

Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 28.11.2012 № 1103 “Про внесення змін до Порядку утворення та діяльності комісій з проведення експертизи цінності документів і Порядку віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних, їх обліку та зберігання” та розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.03.2012 № 126-р “Про передачу цілісних майнових комплексів бюджетних установ до сфери управління Державної архівної служби”.

Наказами Міністерства юстиції України затверджено Типове положення про архівний підрозділ органу державної влади, органу місцевого самоврядування, державного і комунального підприємства, установи та організації, Перелік типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів.

У Державному бюджеті України на 2012 рік Укрдержархіву та установам, що належать до сфери його підпорядкування, було виділено 112 477,3 млн. грн.

Відбулися певні позитивні зрушення у вирішенні важливих питань забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду.

Прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України про передачу двох будівель зі сфери управління Міністерства оборони України для розміщення Держархіву Вінницької області. Додаткове приміщення площею 290 кв. м. отримав Державний архів Хмельницької області, а також 22 архівні відділи райдержадміністрацій та 15 архівних відділів міських рад загальною площею 1445 кв. м. Замінили приміщення 10 архівних відділів райдержадміністрацій та 4 архівні відділи міських рад загальною площею 821 кв. м.

Тривало будівництво комплексу споруд центральних державних архівів України, у 2012 році на будівництво освоєно кошти у сумі 19 млн. грн.

Протягом року проведено ремонт 88 приміщень архівних установ.

У держархівах Сумської області, м. Києва та 82 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад збільшено довжину стелажних полиць на 4602 пог. м.

Архівними установами вжито заходів щодо посилення контролю за організацією охоронного режиму. У держархівах Дніпропетровської та Закарпатської областей, 41 архівному відділі райдержадміністрацій і міських рад встановлено охоронні сигналізації, у Держархіві Волинської області, 6 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад відремонтовано наявні сигналізації.

У 39 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад встановлено пожежну сигналізацію. У Держархіві Волинської області та 11 архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад відремонтовано наявні сигналізації.

В архівосховищі архівного відділу Полтавської міськради встановлено автоматичну систему пожежогасіння.

У 11 архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад встановлено системи кондиціонування та вентиляції повітря.

Під час проведення перевіряння наявності документів перевірено 2 895 753 од. зб.

Архівні установи виконали завдання з комплектування всіма видами документів. На постійне зберігання надійшло 451 811 од. зб.

Експертно-перевірними комісіями держархівів схвалено описи управлінської документації на 651 145 од. зб., погоджено 10 550 номенклатур справ та описи справ з особового складу на 466 905 од. зб.

74 % установ-джерел формування НАФ мають зведені номенклатури справ, погоджені з державною архівною установою.

До описів справ включено 71 % справ постійного зберігання, схвалених ЕПК державних архівів, та 79 % справ з особового складу, погоджених ЕПК (ЕК) архівних установ.

Значна увага приділялася питанням контролю за станом діловодства та організації зберігання документів в архівних підрозділах установ-джерел формування НАФ.

Державними архівними установами проведено 7 467 перевірянь роботи служб діловодства, експертних комісій та архівних підрозділів.

Протягом 2012 року архівними установами виконано 306 974 запити соціально-правового характеру, 48 403 тематичні запити, 31 068 запитів підтвердження актів цивільного стану, 1 892 генеалогічних запити.

У 2012 році державні архівні установи підготували виступи і сюжети для 426 радіопередач, 392 телепередач, на сторінках періодичної преси опубліковано 1 460 документальних публікацій.

Архівними установами завершено розробку 7 науково-дослідних тем та 80 методичних посібників.

Виконано 18 науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у сфері страхового фонду документації, взято участь у проведенні відповідно до вимог Директив ISO/IEC експертизи 33 міжнародних стандартів.

Активізувалася науково-видавнича робота в ЦДІАЛ, ЦДАГО, держархівних Закарпатської, Запорізької, Київської, Полтавської, Тернопільської, Чернігівської областей.

Делегації українських архівістів взяли участь у роботі чергової Генеральної Асамблеї Європейського регіонального відділення Міжнародної ради архівів (ЮРБІКА) (Королівство Данія), XVII Міжнародного конгресу архівів (Австралія), 13-ої Загальної конференції Євро-Азійського регіонального відділення МРА та черговому засіданні Консультативної ради керівників архівних служб держав-учасниць СНД (Республіка Узбекистан).

У 2012 р. Укрдержархівом укладено двосторонні міжвідомчі міжнародні договори про співробітництво в архівній сфері з Національним архівом Республіки Куба, Архівом Югославії, Генеральною дирекцією Державних архівів Баварії.

Керівництво Укрдержархіву взяло участь у 56 іміджевих заходах (прес-конференції, брифінги, відкриття документальних виставок, виступи на радіо та телебаченні).

У 2012 р. обсяг інформації на офіційному веб-порталі Укрдержархіву збільшився з 8 ГБ до 18 ГБ. Кількість відвідувань за рік становить 917 356, що на 44 тисячі більше, ніж минулого року.

На офіційному веб-порталі Укрдержархіву функціонує 35 тематичних рубрик, інформація яких постійно оновлюється.

Слід відзначити інформаційну насиченість веб-сайтів ЦДКФФА, ЦДНТА, ЦДАЗУ, ЦДАГО, ЦДЕА, держархівів Закарпатської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Луганської, Рівненської, Сумської, Харківської, Чернівецької, Чернігівської областей, м. Києва.

Набули чинності 12 нових галузевих програм і доповнень до галузевих програм та 36 нових регіональних програм створення страхового фонду документації.

Створено страховий фонд документації на 1 904 вироби та об'єкти.

До бази даних Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів внесено відомості про 859 об'єктів, оновлено (актуалізовано) дані про 1561 об'єкт, вилучено з реєстру 59 об'єктів.

Перевірено дотримання вимог законодавства у сфері страхового фонду документації 52 суб'єктами державної системи СФД.

Видано 849 Актів закладення проектної (робочої) документації до страхового фонду документації України та оформлено 2 438 Свідоцтв про реєстрацію потенційно небезпечних об'єктів.

Роботи щодо реалізації Державної програми формування страхового фонду документації на продукцію спеціального призначення на 2005-2014 роки виконані відповідно до планів виготовлення та передачі на зберігання документів СФД регіональних центрів СФД за Державною програмою.

Водночас, незважаючи на певні позитивні зрушення у роботі державних архівних установ та установ страхового фонду документації, залишаються невирішеними деякі питання.

Залишається невирішеним питання розміщення чотирьох центральних держархівів (ЦДАМЛМ, ЦДАЛ, ЦДНТА, ЦДАЗУ) у власних приміщеннях, переміщення документів НАФ Держархіву Чернігівської області із культових будівель у місті Ніжині.

Не завершено будівництво приміщень держархівів Київської, Тернопільської областей та м. Севастополя. Не пристосовано для зберігання документів будівлю "Закарпаткнига", передану в оперативне управління Держархіву Закарпатської області.

Не вирішено питання щодо переміщення фондів держархівів Харківської та Одеської областей з аварійних будівель.

Не розв'язано проблему щодо функціонування Галузевого державного архіву фінансових посередників Фонду державного майна України.

Не вдалося здійснити страхування усіх унікальних документів НАФ.

Рівень заробітної плати працівників архівних установ є низьким.

Гострою є проблема фінансування охорони архівів. Не оснащено позавідомчою охороною 36 % будівель держархівів областей, 87,6 % архівних відділів райдержадміністрацій, 81,4 % архівних відділів міських рад.

Не встановлено охоронну сигналізацію у 18,2 % будівель держархівів областей, у 46 % будівель архівних відділів райдержадміністрацій, у 35 % будівель архівних відділів міських рад.

У архівних відділах райдержадміністрацій не оснащено пожежною сигналізацією 48,9 % сховищ, охоронною сигналізацією – 46,8 % сховищ, у архівних відділах міських рад відповідно, 36,7 % і 39,8 %.

Лише 5 % сховищ державних архівних установ та архівних відділів міських рад оснащено системами пожежогашіння.

Не обладнано системами кондиціонування та вентиляції повітря понад 80 % архівосховищ.

Через відсутність вільних площ архівосховищ майже не комплектуються держархіви Закарпатської, Львівської, Харківської, Херсонської областей та міста Києва.

У зв'язку з ліквідацією та реорганізацією центральних та місцевих органів виконавчої влади та недостатньою кількістю трудових архівів збільшилися показники з приймання документів з особового складу до державних архівів, архівних відділів міських рад, які порівняно з 2012 роком зросли на 41%.

Найгірші показники з приймання зазначених документів у Держархіві Львівської області (2511 од. зб.), архівних відділах райдержадміністрацій Івано-Франківської (14847 од. зб.), Харківської (20028 од. зб.) областей, архівних відділах міських рад Дніпропетровської (15261 од. зб.), Донецької (17747 од. зб.), Луганської (28251 од. зб.) областей.

Через брак фінансування не відбулося суттєвих зрушень у впровадженні інформаційних технологій в архівну сферу.

Централізовані сховища для зберігання електронної інформації мають лише 3 державні архіви: ЦДІАК, ЦДКФФА, Державний архів Волинської області. У 14 державних архівних установах відсутні сервери.

Не вирішено питання організації ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання електронної інформації.

Відсоток реалізації галузевих програм створення СФД з урахуванням Державної програми (44 програми) складає 57,94 %, регіональних (129 програм) – 57,88 %.

Кількість укладених договорів на створення СФД зменшилася на 54 %. Плани з передачі на зберігання документів СФД виконали лише чотири регіональні центри (Донбаський, Північно-східний, Південно-східний та Західний). Загальний річний плановий показник з передачі на зберігання документів СФД по системі не виконано. Фактична кількість виготовлених документів СФД за кількістю замикрофільмованих аркушів формату А4 зменшилася на 18 %. Річний план надходження коштів за спеціальним фондом держбюджету виконано на 66,8 %.

Враховуючи зазначене, з метою подолання проблем архівної справи та системи СФД та забезпечення подальшого їх розвитку, колегія

ВИРІШИЛА:

1. Визнати діяльність архівних установ та установ СФД у 2012 році задовільною.

2. Схвалити проекти Плану розвитку архівної справи в Україні на 2013 рік, Плану науково-дослідної та методичної роботи державних ар-

хівних установ України на 2013 рік, Плану науково-видавничої роботи державних архівних установ України на 2013 рік.

3. Керівництву Укрдержархіву, керівникам його структурних підрозділів забезпечити:

1) реалізацію заходів, спрямованих на виконання пріоритетних завдань Державної архівної служби України на 2013 рік;

2) подання Кабінету Міністрів України проектів законів України “Про внесення змін до Закону України “Про страховий фонд документації”, “Про внесення змін до статті 7 Закону України “Про страхування”;

3) розроблення Державної цільової програми впровадження сучасних засобів зберігання документів Національного архівного фонду;

4) проведення моніторингу законодавства та, у разі необхідності, підготовку проектів нормативно-правових актів, спрямованих на його вдосконалення.

4. Керівникам державних архівних установ, установ СФД забезпечити:

1) підготовку бюджетних запитів щодо виділення додаткового фінансування при коригуванні Державного бюджету України на 2013 рік;

2) врахування у бюджетному запиті на 2014 рік достатніх обсягів фінансування для забезпечення сталого функціонування установ.

5. Керівникам державних архівних установ:

1) забезпечити імплементацію Правил роботи архівних установ України;

2) активізувати виявлення унікальних документів НАФ в державних архівах, зонах їх формування та внесення анотованих переліків унікальних документів державних архівів, музеїв, бібліотек на розгляд ЦЕПК Укрдержархіву;

3) забезпечити постійний та чіткий контроль за наявністю, станом та рухом документів НАФ та таких, що підлягають внесенню до нього;

4) забезпечити надійну експлуатацію архівних будівель і приміщень, систем їх життєзабезпечення, а також охоронну й пожежну безпеку архівосховищ;

5) посилити контроль та надання консультативно-методичної допомоги підприємствам, установам та організаціям з питань впровадження нових нормативно-правових актів з питань діловодства та архівної справи;

6) забезпечити приймання на постійне зберігання документів НАФ, що зберігаються в архівних підрозділах підприємств, установ і організацій понад встановлені роки;

7) вжити заходів щодо контролю та якості складання звітної документації про стан і обсяг документів НАФ, що зберігаються в архівних

підрозділах підприємств, установ і організацій та приватних архівних зібраннях;

8) посилити контроль щодо якості складання документів, поданих на розгляд ЕПК (ЕК) державних архівів, архівних відділів міських рад підприємствами, установами та організаціями: інструкцій з діловодства, номенклатур справ, описів справ, актів про вилучення для знищення, положень про архівні підрозділи, експертні комісії;

9) забезпечити участь у заходах з 70-ї річниці визволення України, її столиці – міста Києва від фашистських загарбників;

10) забезпечити особистий контроль за реагуванням на критику у засобах масової інформації щодо діяльності державних архівних установ та оперативну підготовку коментарів та роз'яснень на критичні зауваження, їх подальше розміщення на власних офіційних веб-сайтах, у разі потреби на веб-порталі Укрдержархіву;

11) забезпечити неухильне дотримання вимог національного законодавства та наказів Укрдержархіву у сфері зовнішніх зносин, у т. ч. порядку ведення офіційних справ іноземними представництвами в Україні;

12) завершити побудову локальних мереж і підключення до них усіх комп'ютерів, за виключенням тих, де обробляється інформація з обмеженим доступом;

13) передбачити в бюджетному запиті на 2014 рік кошти на побудову комплексної системи захисту інформації;

14) забезпечити постійний супровід, оновлення і захист інформації власних веб-сайтів.

6. Керівникам Державного департаменту страхового фонду документації, установ СФД забезпечити:

1) розроблення та супровід прийняття проектів нормативно-правових актів сфери СФД;

2) розроблення спільно з міністерствами, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування 38 нових галузевих та регіональних програм створення страхового фонду документації та доповнень до чинних галузевих програм, а також супровід затвердження 8 галузевих програм, розроблених раніше;

3) реалізацію Державної програми формування СФД на продукцію спеціального призначення на 2005-2014 роки (відповідно до обсягів виділеного фінансування);

4) здійснення координації і контролю за створенням страхового фонду документації України суб'єктами державної системи СФД;

5) ведення Державного реєстру документів СФД та Державного реєстру ПНО.

7. Керівникам УНДІАСД (Гаранін О. Я.), НДІ мікрографії (Приходько В. М.) забезпечити проведення науково-дослідних робіт у сфері

архівної справи, документознавства, археографії, формування та зберігання страхового фонду документації.

**Голова колегії,
Голова Державної архівної служби**

О. П. Гінзбург

Секретар колегії

І. В. Шеремет